

De Reiziger en zijn schaduw

De collecties van het
BAM door de ogen van
Xavier Noiret-Thomé

08 oct²²
08 jan²³

bam.mons.be

3

Persbericht

4

Gesprek met Xavier Noiret-Thomé

5

Biografie van Xavier Noiret-Thomé
Onderwerpen en thema's

8

De catalogus
Praktische informatie

Curators

Xavier Noiret-Thomé & Xavier Roland

**Directrice van het Cultuur en Toerisme
van de stad Bergen**

Natacha Vandenberghe

Directeur van het BAM

Xavier Roland

Coördinatie van de tentoonstelling

Alice Cantigniau

Perscontact

BE CULTURE

Séverine Provost

General Manager

Mathilde Roux — Project Coordinator

T +32 487 27 16 80 | mathilde@beculture.be

T +32 2 644 61 91

info@beculture.be

www.beculture.be

Persbericht

Van 8 oktober 2022 tot 8 januari 2023 biedt kunstenaar Xavier Noiret-Thomé een verkwikkende blik op de collecties van Thomas Neiryndck en het echtpaar Duvivier, die al meer dan tien jaar bij het BAM in bewaring zijn en zich momenteel bevinden in de Artothèque. Voor het eerst in de geschiedenis van het BAM werd de taak van curator van een tentoonstelling die draait rond de collecties van het museum toevertrouwd aan een kunstenaar. Nog een primeur is dat de tentoonstelling uitsluitend is opgebouwd rond deze twee collecties, die representatief zijn voor de Europese kunst van de tweede helft van de 20e eeuw, met zulke iconische kunstenaars als Fautrier, Fontana, Alechinsky, Asger Jorn en Peter Saul.

Xavier Noiret-Thomé uitnodigen om een geheel van werken te selecteren uit de collecties Duvivier en Neiryndck, betekent anders dan anders aankijken tegen deze werken. Vrij van elk vooropgezet idee van classificatie of dagelijks beheer van deze collecties, liet Xavier Noiret-Thomé zich meeslepen door de ontdekking van nu weer dit en dan weer dat werk. Zo stelde hij een selectie samen volgens zijn eigen identiteit en wat hij ons wilde vertellen. Met zijn grote maturiteit als kunstenaar-docent zet hij zo de bakens uit van een parcours dat hij opvat als een levenspad dat aanvangt bij het "Oermagma" en eindigt bij "Hades en Thanatos", deze mythologische figuren van de dood.

Hij nodigt de bezoeker uit op een initiatie reis in vijf staties die rechtstreeks geïnspireerd zijn op de Griekse mythologie, die hij hier zonder meer weer tot leven wekt via de figuur van Nietzsche. De titel "De reiziger en zijn schaduw" is overigens ontleend aan een werk van de Duitse denker die hem, zo blijkt, sinds zijn vroege jeugd enorm heeft beïnvloed.

De kleur zilver is uitgegroeid tot een terugkerend thema in het werk van Xavier Noiret-Thomé. Gebruikt als receptakel van licht en kleur bedekt ze hier de wanden van het BAM, waardoor een sterke eenheid ontstaat in de tentoonstelling als geheel.

Gesprek met Xavier Noiret-Thomé

Alice Cantigniau & Xavier Roland

Welke plaats neemt de filosoof Nietzsche in uw leven in?

Nietzsche heeft een grote invloed gehad op mijn werk; zijn teksten hebben mij begeleid vanaf mijn vroege jeugd tot vandaag. [...] Toen ik "Menselijk, al te menselijk" herlas, ontdekte ik het gedeelte "De Reiziger en zijn schaduw". [...] In Nietzsche's tekst richt de reiziger zich rechtstreeks tot zijn schaduw. Ik richt me hier tot de kunstenaars in de collecties. Ik beschouw deze kunstenaars uit het verleden zo'n beetje als mijn wakende schaduwen, die heel sterk aanwezig zijn in mijn werk. Er is niets origineels aan die werkwijze. Tot het einde van de 19e eeuw trokken alle schilders naar musea om zich een stijl toe te eigenen, een onderwerp... Ze gebruikten de schilderijen van de oude meesters om de groten van nabij te leren kennen en van hen te leren. Vandaag de dag is dit nog weinig gebruikelijk. Wat mezelf betreft, ik maak geen kopieën in de strikte zin van het woord. Ik eigen me het werk van anderen toe uit liefde. [...]

Tijdens uw onderzoek wilde u werken selecteren uit de collectie Neiryck en de collectie van het echtpaar Duvivier. Waarom?

[...] Het leek me belangrijk, als deze tentoonstelling een soort mini-overzichtstentoonstelling zou worden van mijn werk van de afgelopen 30 jaar, dat ik bepaalde facetten niet over het hoofd zou zien. De tentoonstelling laveert dan ook tussen expressionisme, geometrische abstractie en urban pop art. Deze twee collecties vertegenwoordigen de geest van mijn werk, dat zich fel verzet tegen elke verankering in een bepaalde stijl.

Het mooie van schilderen is dat je de tijd letterlijk kunt laten exploderen, door het creëren van een soort elastische tijdschapsules [...]. Met andere woorden: ik blaas de chronologie op en hang de werken op zonder formele associaties te forceren. [...]

Kunt u een idee geven van deze twee collecties: waarin ze complementair zijn, waarin ze verschillen... doorheen de ogen van een kunstenaar van vandaag?

Ik denk dat Thomas Neiryck in het begin de prestigieuze en opkomende schilders kocht die tijdgenoten van hem waren, zoals Soulage, Hartung, Mathieu... Toen hij die kunstenaars dan ook ontmoette, werd die persoonlijke relatie zijn richtsnoer. Zodra hij het atelier binnenkwam, was die bevoorrechte relatie er. Ik bespeur bij Thomas Neiryck een behoefte om eerst en vooral de kunstenaar te helpen en zich vervolgens een deel van zijn denken, zijn werk toe te eigenen [...]. Uiteindelijk is het de persoonlijke band die de boventoon is beginnen voeren, die de keuzes van zijn collectie beheerst.

Bij het echtpaar Duvivier is dat heel anders. Ik meen te hebben begrepen dat er een eerdere collectie was uit het interbellum, maar dat die verkocht is om de huidige collectie op te bouwen, die echt totaal eclectisch is, maar met niettemin een leidraad: iets van de orde van het absurde, van nihilisme met veel zwarte humor. Het is een tragikomische collectie. Ze is donker en tegelijkertijd bevat ze het leven in al zijn bespottelijke aspecten. Kortom, er zit een grote menselijkheid in deze collectie.

Eugene Leroy heeft u diep geraakt. Hoe ging dat?

De tentoonstelling opent met vier kleine verzilverde portretten tegenover een gegraveerd zelfportret van Eugène Leroy, een schilder die mij enorm heeft beïnvloed. Ik had het geluk hem te ontmoeten in de laatste jaren van zijn leven, in de jaren '90. [...] In die tijd begreep ik de materiële schilderij niet; deze beeldt niets uit, terwijl ik veeleer kwam uit de graffiti, de urban painting of de Figuration Libre. Later ben ik beginnen beseffen dat er niets abstracts aan was en dat Leroy zijn hele leven heeft gezocht om landschappen, naakten, zeegezichten of hommages aan Rembrandt te schilderen... In deze zoektocht had hij behoefte om enorm veel materialen te gebruiken om langzaam het beeld naar boven te kunnen brengen. De ontmoeting was doorslaggevend. Hem horen spreken, hem zien werken, zijn atelier ontdekken... Dat was echt een heel sterke invloed. Met hem evolueerde ik naar een manier van schilderen die meer verbonden is met de geschiedenis, het verleden, de traditie... Daarna was het moeilijk om dit weer los te laten en mijn eigen identiteit te vinden.

Waarom die zilverkleur?

De greep op mij van Leroy was zodanig dat ik het gevoel kreeg van erin te verzanden, van niet uit de schaduw van de meester te geraken. Op een dag, toen ik een bus chroomspray kocht, klikte er iets, iets met de kleur van het blinkerend metaal. Ik schilderde portretten in olieverf en bedekte ze met deze kleur; een iconoclastisch gebaar dat er monochrome portretten van maakte. De kleur zilver kwam van toen af steeds terug in mijn werk, in monochrome vorm of als kleur op zich in de composities. Deze chroomkleur is in eigenlijk een materiaal, een receptakel voor licht en kleur. In de tentoonstelling zijn de museumwanden bedekt met een zilverkleur om een sterke eenheid te creëren. Deze verf, zou je kunnen zeggen, besmet alle werken en verenigt ze tot een groot geheel.

Biografie van Xavier Noiret-Thomé

Xavier Noiret-Thomé werd geboren in 1971 in Charleville-Mézières. Na zijn studies aan de École régionale des Beaux-Arts in Rennes van 1990 tot 1995 en een residentie in het Centre d'art contemporain du domaine de Kerguéhennec en vervolgens aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten in Amsterdam, ontving hij in 2001 de Levis-prijs voor jonge Belgische schilderkunst in het Paleis voor Schone Kunsten in Brussel. In 2005 werd hij laureaat van de Académie de France in Rome en verwierf hij een residentie in de Villa Medici. In 2011 realiseerde hij de glas-in-loodramen van de Saint-Thomaskerk in Vaulx-en-Velin. Sinds 2005 is Xavier Noiret-Thomé professor aan en sinds 2017 coördinator van de Master Schilderkunst aan de École nationale supérieure des arts visuels de La Cambre in Brussel. Zijn werken hebben hun weg gevonden naar talrijke openbare en particuliere collecties.

Onderwerpen en thema's

Het oermagma

Voor deze eerste etappe koos Xavier Noiret-Thomé stukken die het ontstaan van het werk dankzij de materie illustreren. Magma zit dicht bij de kern van de dingen, eerder dan bij hun uiterlijke verschijning. Het is het absolute beginpunt van de materie die aan de oorsprong ligt van eender welk kunstwerk. Door hiermee te werken, is de kunstenaar verbonden met het primaire, aardse element, het basiselement waaruit de planeet van de mens is opgebouwd. In deze schilderijen verdwijnt het beeld onder het materiaal; we voelen soms wel dat het er is, maar bekommeren ons niet om zijn leesbaarheid. Zijn het landschappen, portretten, zeegezichten? Deze werken getuigen van een telkens weer herhaalde confrontatie tussen materie en beeld. Deze kunstenaars die worstelen met dit oermagma, en Asger Jorn vormt hierop geen uitzondering, worden voortdurend heen en weer geslingerd tussen die twee voorstellingswijzen: abstractie en figuratie.

Jean Fautrier, *Composition*, 1960.

Collection des époux Duvivier, propriété
de la Fédération Wallonie-Bruxelles, en dépôt au Musée des
Beaux-Arts de Mons (BAM), conservé à l'Artothèque.
© SABAM Belgium 2022

Menselijke dingen

Deze titel verwijst naar het boek "Menselijk, al te menselijk" van Nietzsche, een filosoof die een grote invloed uitoefent op het werk van Xavier Noiret-Thomé. Deze etappe illustreert de wereld in al zijn verscheidenheid; de mens in zijn complexe verstandhouding met de dingen, met al wat leeft, in pijn zowel als in vreugde. Hier trachten we om tot enig begrip te komen van de taak die de kunstenaar op zich neemt en de effecten die hij nastreeft of bereikt. De kunstenaar beschouwt het materiaal niet langer als artistieke oerkracht, en ook nog niet als individuele en stilistische "natuur", maar als een "ziel" die zichzelf aan ons openbaart, daartoe gebruik makend van kunstgrepen en processen die de kunstenaar verkent.

Enrico Baj, Gian Battista
Della Valle di Venasta, s.d.
Collection des époux Duvivier,
propriété de la Fédération
Wallonie-Bruxelles, en dépôt au Musée
des Beaux-Arts de Mons (BAM),
conservé à l'Artothèque.

Xavier Noiret-Thomé,
L'emprise des Sens, 2009.
Musée des Beaux-Arts
de Charleroi

Leeuwerikspiegel

Het is een jeugdherinnering van Xavier Noiret-Thomé: de "leeuwerikspiegel". Dit hulpmiddel bij de jacht dat bestaat uit een steel met spiegelglas wordt gebruikt als lokmiddel voor leeuweriken en andere kleine vogels. "Miroir aux alouettes" is ook een Franse uitdrukking voor "schone schijn". Xavier Noiret-Thomé presenteert ons hier een metafoor voor het schilderen als een illusie. Zoals de leeuwerikspiegel zijn de werken die hij heeft gekozen valstrikken, lokazen voor de blik, valse schijn.

Jo Delahaut, *sans titre, 1962.*
Fonds Thomas Neiryck, propriété de la Fondation Roi
Baudouin, en dépôt au Musée des Beaux-Arts de Mons
(BAM), conservé à l'Artothèque. © SABAM Belgium 2022

Rust, weligheid en lust

De titel van dit hoofdstuk ontleent Xavier Noiret-Thomé aan een schilderij van Matisse. Na de zaal "Leeuwerikspiegel" is er één devies: rust en plezier zijn aan de orde van de dag, met onderwerpen als stilleven, landschappen en picknicken in de natuur. Schilderen wordt een vredig venster op de wereld.

Werken als deze van Agnès Maes, Jean-François Octave en Jean Brusselmans tonen een heel erg persoonlijke behandeling in de synthese van objecten en tegelijkertijd een lieflijkheid met een grote eenvoud van kleuren en composities. Ze illustreren op perfecte wijze het beroemde vers van Baudelaire:

Daar zijn enkel pracht en rust.

Orde, weligheid en lust.

Deze etappe vertegenwoordigt een soort tussenpoos, een ogenblik van half echt, half gedroomd geluk, vóór het tumult van het laatste hoofdstuk van deze levensreis: de dood, gesymboliseerd door "Hades en Thanatos".

Hades en Thanatos

Zoals bij elk levenspad leidt Xavier Noiret-Thomé ons naar Hades en Thanatos. Deze mythologische figuren vertegenwoordigen elk een andere betekenis van de dood.

In de Griekse mythologie is Thanatos degene die ons, als een gids, begeleidt naar onze lotsbestemming, terwijl Hades staat voor de meester van het voorgeborchte. Op de achtergrond van het schilderij van Serge Vandercam ontwaren we een beangstigende schaduw, maar andere kunstenaars zoals Fred Bervoets, David Mach en Peter Saul behandelen de verpersoonlijking van de dood op een karikaturale, haast tot vrolijkheid stemmende wijze.

Voor de halve Belg Xavier Noiret-Thomé zijn we met dit type kunstenaars, die we terugvinden in beide collecties, nooit ver weg van een tragikomische geest waarin ernst en scherts zich vermengen. Van het carnavaal tot de groteske farce: hier ervaren we een vleugje belgitude. In deze levensloop die begint met de "oermagma" en eindigt met de dood, is er noodzakelijkerwijs een wedergeboorte die Nietzsche karakteriseert als "De eeuwige terugkeer van hetzelfde"...

Jean Brusselmans,
Nature morte aux roses, 1937.
Fonds Thomas Neiryck, propriété de
la Fondation Roi Baudouin, en dépôt
au Musée des Beaux-Arts de Mons
(BAM), conservé à l'Artothèque.
© SABAM Belgium 2022

Xavier Noiret-Thomé,
Pic-nique, 2004
Artist's collection

Peter Saul, *Captain Crime*, 1962.
Collection des époux Duvivier, propriété
de la Fédération Wallonie-Bruxelles,
en dépôt au Musée des Beaux-Arts de
Mons (BAM), conservé à l'Artothèque.
© SABAM Belgium 2022

Xavier Noiret-Thomé,
L'incendiaire, 2009-2014
Artist's collection

De catalogus

Editions La lettre volée, 112 p., 22€
(alleen in het Frans)

Sommaire:

- Collections du BAM vues par Xavier Noiret-Thomé
Xavier Roland, directeur du Bam et responsable
du Pôle muséal de la Ville de Mons
- Dans les yeux des collectionneurs
Sophie Simon, conservatrice des collections
communales montoises
- Artiste, curateur, exposant, la trilogie
de Xavier Noiret-Thomé
Bernard Marcelis
- Le voyageur et ses beaux frères
Benoît Dusart
- Conversation avec Xavier Noiret-Thomé
— Catalogue de l'exposition:
 - 1 Le magma originel
 - 2 Choses humaines
 - 3 Le miroir aux alouettes
 - 4 Luxe, calme et volupté
 - 5 Hadès et Thanatos

Praktische info

De tentoonstelling is te bezoeken
van 8 oktober 2022 tot 8 januari 2023

Dinsdag — Zondag | 10u — 18u

Gesloten op 2 en 25 december en op 1 januari
Gesloten om 16u op 24 en 31 december.

Gratis openingsweekend:

7:10 : 20u > 22u
8 — 09:10 : 10u > 18u

Prijs : 16€

Gereduceerde prijs : 12€

Jongeren + 12 jaar/studenten : 2€

Kinderen -12 jaar : gratis

Inbegrepen in het ticket van de tentoonstelling
“Joan Miró. De essentie van voorbij en aanwezige dingen”

Reserveren en tickets

- online via VisitMons
- telefonisch op +32 (0)65 33 55 80
- ter plaatse bij VisitMons (Grand'Place van Mons) of aan het
onthaal van het museum

Volg het tentoonstellingsnieuws
op onze sociale netwerken

f polemuseal.mons
monspolemuseal / bammons

Lijst van de tentoongestelde artiesten

Pierre Alechinsky, Karel Appel, Enrico Baj, Gérard Baldet, Anna-Eva Bergman, Fred Bervoets, Bram Bogart, Marcel Broodthaers, Jean Brusselmans, Gaston Chaissac, Tal Coat, Philippe De Gobert, Jo Delahaut, Fabio De Sanctis, Jiri Georg Dokoupil, Jean Fautrier, Lucio Fontana, Michel Frère, Asger Jorn, Eugène Leroy, David Mach, Agnès Maes, Pol Maryan, Antoine Mortier, Daniel Nadaud, Jean-François Octave, Meret Oppenheim, Albert Pepermans, Jordi Pericot, Pablo Picasso, Franz Ringel, Eduardo Sanz, Peter Saul, Antonio Saura, Antonio Seguí, Imai Toshimitsu, Philippe Vandenberg, Serge Vandercam, Hugh Weiss, Maurice Wyckaert and Xavier Noiret-Thomé.